

Ивелина Петрова Петрова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Катедра Политология

СТАНОВИЩЕ

на тема:

Образование, професия, реализация: подпомага ли Европейският съюз ефективната връзка между образование и професионалната реализация?

Историята ни е дала безброй доказателства, че всеки народ, както и всеки човек, непрекъснато трябва да прави избор. България направи своя европейски и евроатлантически избор. Чрез този ход пред младите хора се отвориха нови хоризонти за успешно и ползотворно сътрудничество по жизненоважни политики.

Днес израства друго поколение, пред което е необходимо да се изгради алтернатива за цялостно развитие. Това, разбира се, следва да се осъществи на базата на добро и отговарящо на европейските стандарти обучение. Европейският съюз дава своите насоки по образованието и предлага нова рамка, която би могла да се определи като своеобразен начин за промяна - нужна от гледна точка на качествено обучение на младите и последващата реализация на пазара на труда.

Макар и да вярвам, че индивидуалните способности и личната инициатива са в основата на успеха, а не други фактори, все повече реалната обстановка в България се превръща в контрапункт на тезата, че качествено образование води и до качествен живот. Години на труд, самодоказване и тежка борба за реализация съпътстват битието на мнозина. Живеем в хроничен дефицит на справедливост, защото според мен в истински справедливото общество всеки има възможност и равен шанс за развитие.

Понастоящем се наблюдават следните тревожни тенденции : изоставане на българското висше образование от развитието на европейското по редица приоритетни направления; диспропорции на пазара на труда; обезценяване на труда ; безработицата от циклична се превръща в устойчиво структурно явление и това до голяма степен засяга именно младите хора с висше образование.

За да се решат част от тези проблеми, би трябвало да се анализират адекватно нуждите на бизнеса от подготвени кадри. Основните трудности са свързани с разминаването на потребността на пазара на труда с продукта, който излъчват висшите учебни заведения. Неслучайно се реализират голяма част от завършилите Технически университети, а от всички останали процентът е значително по-малък. Факт е, че образованието няма връзка с реалния бизнес . Проблемите се коренят в липсата на професионална ориентация и практически опит още в средното образование, чието решение е дуалната система. Освен това често младежите нямат елементарни умения как да говорят, как да влияят на аудиторията. А как ще се очаква от тях да убедят например инвеститор да финансира идея?

На следващо място бих отбелязала, че в голяма част от света вече не процесите и машините са от първостепенна важност, а интелектуалният капитал. България е малка по територия и население държава и не е способна да развие мащабно производство. Затова, ако искаме да покачим стандарта си на живот, бихме могли да се фокусираме и в други сфери, които носят също значителен ресурс или ни обогатяват духовно – иновации, наука, технологии, изкуство.

Разглеждайки състоянието на образованието в България, би трябвало да се посочи и липсата на развита социална система, която да осигури нормален жизнен стандарт на нискоквалифицираната работна ръка. Както знаем, в рамките на Европейския съюз минималната работна заплата е в пъти по-висока. Освен това съществуват и редица примери за живот само от социални помощи, което у нас не е възможно. Това е предпоставка за изтичане на кадри. Дори и младежите да са имали интелектуален потенциал, те не го развиват, защото още в началото на своето образование, не получават нужната подкрепа от държавата. Липсата на добро обучение и изтичането на професионалисти, води до липса на подготвени хора и в развиващите се нови сфери на заетост. Въпреки че образованието е основен приоритет, при такова демографско развитие и застаряващо население, тенденцията в България е, че ще се освободят работни места не само за нискоквалифицирани, но и за висококвалифицирани работници, за които, ако ние не създадем кадри, същите ще дойдат от чужбина. Така България ще се превърне в плацдарм на трудова заетост, но не с професионалисти от Запада, защото там имат добре изградена социална система и висок жизнен стандарт, а може би от Азия (Изтока).

За съжаление, образованието у нас не изгражда умение у образоващите се. Обучението залага на фактология. Аз не считам, че е от първостепенна важност да се помни една дата, а по-скоро да се види какво се е случило след нея, след 100 или 1000 години. Така младежите биха изградили аналитичните си умения. Както е известно, когато студентите отиват на изпит, се акцентира винаги върху това какво не знаят. В това незнание обаче е много важно да разберем какво не знаем. Тук според мен идва ролята на Европейския съюз, който чрез опита си ни дава пряката възможност да открием нашата система и да мислим. Светът е познаваем в сравнение. Няма как да знаем кое е бяло, ако не го наложим в сравнение.

Все повече в обществото расте усещането за безпокойство, породено от фрагментирането на висшето образование в България и скоростта, с която се извършват необходимите образователни реформи. Затова и родното образование понякога е пренебрегнато от хиляди млади хора. Безспорно всеки в тази възрастова група би искал да се запознае с чуждата култура и да заимства от другите модели с цел обогатяване. Но когато голям процент от младежите напускат страната ни, това не е добър сигнал и е показателно за качеството на образованието у нас. Процентът на българските учаци зад граница е значително по-висок от средноевропейския. В същото време делът на чуждестранните студенти от друга страна-членка на Европейския съюз, обучаващи се у нас, е по-нисък от средноевропейския.

Да не забравяме, че образованието в България винаги се е финансирало на остатъчния принцип, поради което днес се намира в колапс. Общите разходи за висше образование, като процент от БВП, в България са около два пъти по-малки от средните за съюза, а и намаляват. Ограничените финансови ресурси оказват въздействие върху качеството на образователния процес, качеството на академичния продукт и неговия пазар.

Но нека премина и на въпроса - подпомага ли Европейският съюз ефективната връзка между образование и професионалната реализация?

Темата за образованието в българското общество е една от най-комплексните и в същото време една от най-широко обсъжданите. В края на миналия век лидерите и експертите на европейските страни стигнаха до извода, че за да бъдат Европа и европейският продукт конкурентни на световните тенденции за развитие, трябва да се работи за изграждане на икономика на знанието.

Факт е , че членството в Европейския съюз безспорно тласка напред българското образование. Съюзът, освен финансово, подпомага обучението и от гледна точка на насърчаване на гражданското участие, доброволчеството и межкултурното сътрудничество. Така не просто се удовлетворява потребността ни от знание, но и изграждаме ноу-хау.

Според мен обаче, ефективната връзка между образование и професионална реализация не е и не би трябвало да бъде толкова задача на Европейския съюз, колкото на България. Не е необходимо да препотвърждаваме неговия път, а да се фокусираме върху това какви тенденции се опитва да формира. Не трябва да се връщаме години назад, когато всъщност този процес е започнал. За целта ще използвам пример, с който да онагледя моята теза. Европейското образование вече е изградило своя дом, своята няколкоетажна къща. С развитието на науката тя ще се надгражда и би се превърнала дори в небостъргач. България е догонващата държава, която макар и на практика да изглежда в тежко положение от тази гледна точка, има едно сякаш невидимо предимство – не трябва да разбива статуквото. Ние се нуждаем от нова къща, сътворена начисто, тъй като нашата е с пропукани стени. Затова от тук нататък трябва да се съсредоточим в бъдещето и да следим процесите. Но пак повтарям, не само да подражаваме, а и да запазим собствената си идентичност. В тази връзка смятам, че основният проблем на българина е, че винаги иска да копира модели, да преписва. Още в училище ни учат да преписваме и преразказваме. По-късно и в политиките си се опитваме – съзнателно или не. Но тук капанът е, че се опитваме да преразказваме практиките и виждайки колко сме далеко, се обезверяваме. Тази тенденция би трябвало да се промени и едва след това бихме могли да сътворим това образование, за чиито постижения другите да преразказват. Така не просто ще следваме примери, а ще станем вдъхновители от нашия собствен пример.

Какво тогава да очакваме от образованието, кое дава стимул да вървим напред?

Считам, че България има голямо предимство пред другите държави, което не трябва да си позволяваме да изгубим. У нас все още има младежи, които се стремят към знанието и желаят да се развиват в научна среда, докато в редица държави в рамките на съюза, по моите лични наблюдения, тази нагласа не съществува. А и нека не пропускаме един важен момент - образованите родители стимулират повече децата си да завършат университет. Понякога личният образец на поведение е по-силен от всеки друг мотив.

Моето поколение е устремено към науката, защото вижда в нея подем. Образованието е устрем и порив. То е инвестиция за цял живот. Инвестиция, която е безценна и незаменима. Има изследвания, които показват, че инвестициите в образование са с най-висока възвръщаемост, спрямо всички останали инвестиции. Образованието и науката са инвестиция, която ще гарантира икономически ръст и социална устойчивост.

В ерата на бурен технически и технологичен прогрес, човек трябва да бъде или гений или много добре образован, за да може да предложи нещо иновативно. В противен случай, не би могъл да даде на света нищо по-различно от вече постигнатото.

През следващите години ще се повишат очакванията към образованието на всички европейски служители в развиващата се среда на международно сътрудничество. Приобщаването към европейските практики за обучение е цел, която би могла да доведе до качествена промяна. Уверена съм, че България ще функционира като център за образование в Европа и ще създаде база от знания с най-високо ниво на постижения в световен мащаб. Затова трябва да очакваме от всеки един, не само от политиците, да посее семето на промяната с мислите и действията си, тъй като дори най-великата стратегия е безполезна, ако не бъде реализирана правилно. Не знам дали широката аудитория би се съгласила с моето мнение, но ще се радвам, ако то ви е провокирало да мислите, за да се раждат по-интересни идеи от горепосочените.